

Слижук О. А. Розвиток ключових компетентностей учнів у процесі виконання медіазавдань з української літератури. Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 січня 2025 року / за заг. ред. Н. Р. Грицак. Тернопіль: Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2025. С. 100-104.

Слижук Олеся Алімівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

провідний науковий співробітник,

відділ навчання української мови та літератури

Інститут педагогіки НАПН України

РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ МЕДІАЗАВДАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Швидкий розвиток цифрових медіа спричинив зростання інтересу до них учнів-підлітків. Відповідно необхідною умовою осучаснення освітнього процесу в школі є виконання медіазавдань. Проблеми виконання учнями на уроках української літератури навчальних завдань з медіакомпонентами розглядають науковці та вчителі-практики Н. Лапушкіна, Г. Онкович, Р. Падалка, Н. Пономаренко, Н. Рудніцька, М. Ячменик та ін. Н. Лапушкіна, Р. Падалка зазначають: «Особливістю використання медіавправ, адаптованих під специфіку предмету, є те, що всі вони мають бути спрямовані на глибше та ширше розуміння текстів різних стилів, зокрема художнього та публіцистичного, а також літературного явища чи постаті митця, творчість якого вивчається. Такі вправи легко інтегруються в уроки мови та літератури, тому можуть виконувати як основну, так і додаткову функцію в процесі виконання мети уроку» [2, с. 197]. М. Ячменик наголошує на необхідності використання міжпредметних зв'язків для формування цілісного критичноосмисленого сприйняття інформації, «розвитку логічного, аналітичного, творчого та критичного мислення, розвиток інфомедіаграмотності учнів під час уроку української літератури в цілому» [5, с. 417].

Медіазавдання на уроках української літератури – це творчі завдання, які поєднують вивчення літератури з використанням різних медіаінструментів. Це можуть бути відео, аудіо, презентації, вебсайти, інтерактивні матеріали тощо. Мета таких завдань – урізноманітнити освітній процес, підвищити інтерес учнів до літератури, а також розвивати в учнів ключові компетентності та наскрізні вміння.

Пропонуємо класифікувати медіазавдання з орієнтацією на формування наскрізних умінь випускників Нової української школи та компетентностей інфомедійної грамотності, розроблених IREX:

- комунікативні, які сприяють розвитку вмінь ставити питання та обґрунтовувати власну позицію, навичок етичного спілкування, розрізненню впливу художніх творів та медіа на емоції (базові навички емоційного інтелекту), навички особистої кібербезпеки;

- аналітичні – розвивають уміння аналізувати медіатексти, твори кіномистецтва, візуальні ряди, події, зображені в художніх творах, розрізняти різні види реклами, співставляти художні тексти та медіатексти;

- творчі – сприяють розвитку вмінь втілювати власні творчі задуми завдяки онлайн-інструментам, використовувати медіа для соціального блага.

Створюючи медіапродукти за мотивами прочитаних художніх творів, учні розвивають вміння чітко формулювати власні думки та презентувати свою роботу; аналізуючи літературний твір, співставляючи його з кіноверсією, розвивають здатність до аналізу, синтезу та оцінки інформації. Виконання учнями творчих медіазавдань допомагає виразити своє бачення літературного твору через втілення власних креативних проєктів.

У процесі розробки модельних навчальних програм та підручників української літератури для базової середньої школи авторський колектив Інституту педагогіки НАПН України враховував орієнтацію на формування ключових компетентностей НУШ та урізноманітнення освітнього процесу за допомогою медіазавдань. На цьому наголошує керівник цього авторського колективу Т. Яценко, аналізуючи підручники для 5 класу: «Сукупність ключових

компетентностей, сформованість яких передбачає здатність здобувачів освіти практично діяти і творчо застосовувати здобуті знання і досвід у різних навчальних і життєвих ситуаціях, конкретизовано в навчальних текстах і методичному апараті підручників для 5 класу НУШ «Українська література» (автори – Т. Яценко, В. Пахаренко, О. Слижук) та «Література (українська та зарубіжна)» (автори – Т. Яценко, В. Пахаренко, І. Тригуб, О. Слижук), що мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», наказ МОН України № 140 від 8 лютого 2022 р.) [2; 3]. Їх концепція базується на реалізації читацькоцентричного та текстоцентричного принципів у процесі опрацювання художніх текстів і навчального матеріалу» [4, с. 117]. Авторська концепція структурування методичного апарату підручників української літератури послідовно реалізована і в навчальних книгах для 6, 7, 8 класів та е-додатках до них.

Наведемо приклади медіазавдань з української літератури для учнів 8 класу, які щойно розроблені та проходять апробацію в пілотних класах Нової української школи.

Комунікативне медіазавдання: *«Особа Івана Сірка оповита легендами, а чутки про його магичні здібності ширяться й досі. Знайдіть в інтернеті та перегляньте телепередачу «Магичні здібності Івана Сірка» телеканалу «СТБ» із циклу «У пошуках істини». Що у розповіді ведучого є доведеними історичними фактами, що – легендами, а що – просто чутками? З якою метою неперевірена інформація використовується у відеоролику? Спробуйте спростувати давні чулки й упередження про легендарного кошового отамана».*

Учні можуть виконувати аналітичні медіазавдання на порівняння художніх текстів та медіатекстів, зокрема: *«Образи богатирів популярні не тільки у фольклорі та літературі, але й у кінематографі. Знайдіть в інтернеті й перегляньте пригодницький фільм-фентезі «Сторожова застава» (режисер Ю. Ковальов), що був знятий за романом сучасного українського письменника Володимира Рутківського. Порівняйте образи Іллі Муромця в старині та у*

фільмі. Які риси характеру могли бути притаманні Іллі як реальній людині, а які гіперболізують його особистість?»

Доповнити порівняльний аналіз пропонуємо творчим завданням: *«Уявіть, що один із богатирів потрапив із Вітьком у наш час. Яку професію ви б йому запропонували опанувати? Підготуйте для нього інструкцію про те, як поводитися в громадських місцях».*

Виконати творче медіазавдання пропонуємо до вступної теми *«Художній твір в історико-культурному контексті доби»*. Учні прочитають цікаві факти про «ментальні мапи» та інструкцію до їх складання, а також оберуть необхідний онлайн-інструмент для виконання завдання: *«Із переліку літературознавчих термінів і назв художніх творів, поданих у «Хмарі слів» оберіть необхідні і створіть «карту розуму» за схемою: культурно-мистецька доба => напрям => течія => художній твір».*

Отже, виконання медіазавдань з української літератури є ефективним засобом розвитку ключових компетентностей учнів. Воно не лише поглиблює знання про літературу, а й формує в учнів необхідні навички для успішної адаптації в сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вивчення практик медіаспоживання та оцінка рівня медіаграмотності підлітків віком 12–18 років. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/237295/2025-01-21/>
2. Лапушкіна Н., Падалка Р. Медіаосвіта на уроках української мови та літератури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 41. С. 195–200.
3. Рудніцька Н. Медіазавдання як засіб формування медіаграмотності та критичного мислення. *Зарубіжна література в школах України*. 2022. № 5–6. С. 53–55.
4. Яценко Т. Формування ключових компетентностей учнів у системі шкільної літературної освіти. *Інновації в сучасній освіті: методологія, технології, ресурсне забезпечення, дидактичні та виховні аспекти*. Збірник наукових праць за матеріалами конференції. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2022. С. 117–121.

5. Ячменик М. Формування інфомедійної грамотності учнів на уроках української літератури у 5-6 класах НУШ на основі інтеграції міжпредметних зв'язків. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 1–2. С. 410–419.